

MUAMMOLI O'QITISH TEXNOLOGIYASI

Ibodulloyeva Shaxina Shamsiddinovna

Samarqand Davlat Chet tillar instituti talabasi

Gmail: shaxruzjon2020@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada bugungi zamonaviy ta'lim sharoitda muammoli ta'lim texnologiyalarining ahamiyatli jihatlari, ta'lim oluvchilarning tanqidiy, mustaqil va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish, aqliy faoliyatni yanada rivojlantirish, muammoli vaziyatlar ularning turli yechimlarini izlab topish, muammoli ta'limning samarali usullari, ahamiyati, xususiyatlari haqida umumiy ma'lumot berilgan.

Kalit so'zlar: muammoli vaziyat, mantiqiy fikrlash, tanqidiy fikrlash, salohiyat, tafakkur, faoliyat uyg'unligi, maxsus qobiliyat, ijtimoiy, taraqqiyot, badiiy ifodaviy, ehtiyoj, ziddiyat, izlanish, to'siq, ilmiy-texnika, kompleks yondashuv.

Abstract: In the article, the important aspects of problem-based learning technologies in today's modern educational environment, the development of critical, independent and creative thinking skills of learners, further development of mental activity, the search for their various solutions to problem situations, effective methods of problem-based education, their importance, General information about the features is given.

Key words: problem situation, logical thinking, critical thinking, potential, thinking, harmony of activity, special ability, social, development, artistic expression, need, conflict, search, obstacle, scientific and technical, complex approach.

KIRISH

Bugungi kunda zamonaviy ta'lim yoshlar uchun yuqori salohiyat, raqobatbardoshlik, maxsus qobiliyat, zamon talablariga moslik, ilmiy-texnika taraqqiyoti talablariga javob bera olish, va mustahkam iroda kabi fazilatlarni shakllantirish zarurligini talab etadi. Bunday sifatlarni rivojlantirishda muammoli ta'lim texnologiyalarining ahamiyati katta.

Muammoli ta'lim – bu o'quvchilarda mantiqiy fikrlash, tahlil qilish, izlanish, umumlashtirish, yechim topish qobiliyatlarini shakllantirishga qaratilgan yangi o'qitish tizimidir. Muammoli ta'lim XX asrning 20-30-yillarida keng tarqala boshladi. Pedagogikada muammoli ta'lim haqida gap borganda, birinchi navbatda og'zaki, ko'rgazmali va amaliy metodlar xayolimizga keladi. Ta'lim jarayonida qo'laniladigan

og'zaki, ko'rgazmali yoki amaliy metodlar orqali bolalarda muammoli vaziyatlar yaratilishi mumkin. Bunday vaziyatlar esa bolalarni mustaqil fikrlashga, izlanishga va ijodiy yondashishga, ya'ni ularning aqliy salohiyatining rivojlanishiga yordam beradi. Bugungi globallashuv davrida ta'lim dasturlarida muammoli yondashuvning ifodalanishi, shuningdek, bolalar-ning mustaqil faoliyatlarida aks etishi lozim.

Bunga quyidagilar kiradi:

- *Bilimlarni muammoli tarzda bayon qilish;*
- *Bolalarni izlanishga undash;*
- *Ta'lim jarayonida tadqiqiy metodlarni qo'llash.*

Muammoli ta'lim deganda o'quvchilarga berilayotgan bilimlarni ularning darajasiga mos va muammolar keltirib chiqaradigan shaklda o'rgatish tushuniladi. Bu yondashuv orqali ta'lim berilganda, bolaning fikrlash jarayonida muammoli vaziyatlar yuzaga keladi va ular tabiiy ravishda bolani izlanishga, tafakkur qilishga hamda ilmiy xulosalar chiqarishga o'rgatadi. Muammoli ta'lim – ilmiy bilish zaruriyatini aks ettirishning sub'ektiv shaklidir. Bu ta'lim turi, yangi jamiyatning rivojlanish jarayonida bilish va bilmaslik o'rtasida ob'ektiv ravishda paydo bo'ladigan muammoli vaziyat bilan bog'liqdir. Muammoli vaziyat bolaning ichki ruhiy holati bo'lib, ushbu holat ba'zi topshiriqlarni bajarishda ziddiyatni his qilish orqali vujudga keladi. "Muammoli vaziyat" metodining maqsadi o'quvchilarda muammoli vaziyatlarning sabab va oqibatlarini tahlil qilish, turli yechimlarni topish hamda to'g'ri xulosaga kelish ko'nikmalarini shakllantirishdir. Muammoli vaziyat tanlanganda, u murakkablik darajasi bo'yicha o'quvchilarning bilim va yoshiga mos kelishi kerak. Muammo darajasi o'quvchilarning uni yechishga qodir bo'lishini ta'minlashi lozim, aks holda, yechim topa olmagach, o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishi so'nishi va o'zlariga bo'lgan ishonchlari yo'qolishi mumkin.

Pedagogikada muammoli ta'lim haqida gap borganda, birinchi navbatda og'zaki, ko'rgazmali va amaliy metodlar xayolimizga keladi. Ta'lim jarayonida qo'llaniladigan og'zaki, ko'rgazmali yoki amaliy metodlar orqali bolalarda muammoli vaziyatlar yaratilishi mumkin. Bunday vaziyatlar esa bolalarni mustaqil fikrlashga, izlanishga va ijodiy yondashishga, ya'ni ularning aqliy salohiyatining rivojlanishiga yordam beradi. Bugungi globallashuv davrida ta'lim dasturlarida muammoli yondashuvning ifodalanishi, shuningdek, bolalarning mustaqil faoliyatlarida aks etishi lozim. Bunga quyidagilar kiradi:

- *Bilimlarni muammoli tarzda bayon qilish;*
- *Bolalarni izlanishga undash;*

- *Ta'lim jarayonida tadqiqiy metodlarni qo'llash.*

Muammoli ta'lim deganda o'quvchilarga berilayotgan bilimlarni ularning darajasiga mos va muammolar keltirib chiqaradigan shaklda o'rgatish tushuniladi. Bu yondashuv orqali ta'lim berilganda, bolaning fikrlash jarayonida muammoli vaziyatlar yuzaga keladi va ular tabiiy ravishda bolani izlanishga, tafakkur qilishga hamda ilmiy xulosalar chiqarishga o'rgatadi.

Muammoli ta'lim – ilmiy bilish zaruriyatini aks ettirishning sub'ektiv shaklidir. Bu ta'lim turi, yangi jamiyatning rivojlanish jarayonida bilish va bilmaslik o'rtasida ob'ektiv ravishda paydo bo'ladigan muammoli vaziyat bilan bog'liqdir. Muammoli vaziyat bolaning ichki ruhiy holati bo'lib, ushbu holat ba'zi topshiriqlarni bajarishda ziddiyatni his qilish orqali vujudga keladi.

“ Muammoli vaziyat ” metodining maqsadi o'quvchilarda muammoli vaziyatlarning sabab va oqibatlarini tahlil qilish, turli yechimlarni topish hamda to'g'ri xulosaga kelish ko'nikmalarini shakllantirishdir. Muammoli vaziyat tanlanganda, u murakkablik darajasi bo'yicha o'quvchilarning bilim va yoshiga mos kelishi kerak. Muammo darajasi o'quvchilarning uni yechishga qodir bo'lishini ta'minlashi lozim, aks holda, yechim topa olmagach, o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishi so'nishi va o'zlariga bo'lgan ishonchlari yo'qolishi mumkin.

“Muammoli vaziyat” metodining bosqichlari:

- *Guruhlarini tashkil qilish;*
- *Muammoli vaziyatning paydo bo'lish sabablarini aniqlash;*
- *Muammoli vaziyat oqibatlarini tahlil qilish;*
- *Muammoli vaziyatning yechimini ishlab chiqish;*
- *Eng maqbul yechimni tanlash.ydo bo'lish sabablarini aniqlash;*
- *Muammoli vaziyat oqibatlarini tahlil qilish;*
- *Muammoli vaziyatning yechimini ishlab chiqish;*
- *Eng maqbul yechimni tanlash.*

“Muammoli vaziyat” metodining afzalliklari:

- *O'quvchilarda mustaqil fikrlash ko'nikmasini shakllantiradi;*
- *Muammoning sabablarini, yechimlarini va oqibatlarini anglash imkonini beradi;*
- *O'quvchilarning bilimlarini baholash uchun sharoit yaratadi;*
- *O'quvchilar natijalarni tahlil qilishni o'rganadilar.Ushbu metod uchun talablar:*
- *O'quvchilarda yuqori darajada motivatsiya mavjud bo'lishi kerak;*

- *Muammo o ‘quvchilarning bilim darajasi va yoshiga mos bo‘lishi lozim;*
- *Muammo mavzuga tegishli, qiziqarli va o‘quvchini shu vaziyatda faol ishtirok etishga undaydigan tarzda tanlanishi zarur.*
- *Yechim topishda eng maqbul variantni tanlash talab etiladi.*

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, muammoli o‘qitish texnologiyasining maqsadi – o‘quvchilar bilan ishlash jarayonida ta’limiy va tarbiyaviy masalalar, muammolar va turli savollarga javob topish, muammoli vaziyatlarni yaratib, ularni hal qilish orqali yangi bilimlarni o‘zlashtirishni ta’minlashdir. Shuningdek, bu yondashuv o‘quvchilarda faoliyat davomida muammoli vaziyatlarni yaratish va ularni hal qilish ko‘nikmasini shakllantirish hamda ularda qiziqish uyg‘otishni maqsad qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. N.N. Azizxo‘jaeva. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. -T.: TDPU. 2006 y
2. S.A. Madyarova va boshq. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat.- T.: Iqtisod-Moliya, 2009, 240 b.
3. R.Ishmuhamedov, M.Yuldashev. Ta’lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. O‘quv qo‘llanma. – T.: 2013 y. -279 bet.
4. B.X. Xodjayev. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. Darslik. – T.: «Sano-standart» nashriyoti, 2017 yil. -416 bet.
5. Sh.S. Shodmonova va boshqalar. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – T.: “Fan va texnologiya”. 2019 y. -296 bet.
6. Azamatovna, U. M. (2020). Comparative-typological analysis of the terms of folk art. International Journal on Integrated Education, 3(12), 155-157.
7. Azamatovna, U. M. (2022). The History Of The Development Of The Terms Of Literary Studies Of The Turkic Peoples.
8. Azamatovna, U. M. (2021, March). History Of Development Of Uzbek And Kyrgyz Literary Terms. In E-Conference Globe (pp. 67-69).
9. Ubaydullayeva, M., & Murodova, U. (2023). Saida Zunnunova Asarlarida Kurashchan Qahramon Talqini. Академические исследования в современной науке, 2(23), 123-135.
10. Ubaydullayeva, M. (2023). Ways To Activate Students When Teaching The Epic” Alpomish. Международный Журнал Языка, Образования, Перевода, 4(5).
11. Azamatovna, U. M. (2022). The History Of The Development Of Turkish Terminology.

12. Ubaydullayeva, M. A. (2022). Methodology Of Using The" Analytical Reading" Technique In The Interpretation Of The Epos" Alpomish". *Международный Журнал Языка, Образования, Перевода*, 3(2).
13. Ubaydullaeva, M. A. (2022). The History Of The Development Of The Terms Of Literary Studies Of The Turkic Peoples. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(12), 18-25.
14. Ubaydullaeva, M., & Semerkant, Ö. Türk Halklarının Edebiyat Araştırmalarının Gelişim Tarihi.
15. Ubaydullayeva, M. UDK: 494.3 O 'zbek Va Qirg 'Iz Adabiyotshunoslik Terminlarining Mavzuiy Guruhlari Tahlili. *Ilmiy Axborotnoma*, 18.